

A Felderítők Napja alkalmából tartott megemlékezés

2023. november 13.

Hagyományainkhoz híven ebben az esztendőben is ünnepélyes keretek között emlékeztünk meg a Felderítők Napjáról. Az éves munkatervünkben kiemelt rendezvényként számon tartott megemlékezésünkre 2023. november 13-án – az utóbbi években kialakult gyakorlatnak megfelelően – a Stefánia Palotában került sor.

Az ünnepségen, az elnöki megnyitót követően ünnepi beszéd hangzott el, melyet Gyenes István ny. mk. dandártábornok, Egyesületünk alelnöke, alapító tagtársunk tartott. A beszéd részletes áttekintést adott a szakmai ünnepünk jelentőségéről, az Egyesület létrehozásának körülményeiről. Szólt Szent Mártonhoz, a felderítők védőszentjéhez kapcsolódó legendákról. Kiemelten szólt a felderítés, illetve a felderítők napjainkban elért eredményeiről, külön is említette Kajári Ferenc altábornagy megtisztelő feladatát, melynek teljesítésével elismerést szerzett a felderítő szakterületnek.

Az ünnepi beszédet követően elnökünk, Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok adott tájékoztatást a tárgyévben végzett munkáról.

A rendezvényen – hagyományainkhoz híven – az elmúlt évihez képest kisebb számban ugyan – de részt vettek családtagok is. A 86 fős létszám minden tekintetben elismerésre méltó. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével tagtársunk, Hajnik László, a HM Védelempolitikáért felelős helyettes államtitkára, Szaszák János vezérőrnagy, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgató helyettese. Az együttműködő partnereink közül a Magyar Tartalékosok Szövetségét Széles Ernő ny. dandártábornok, elnök, a Magyar Hadtudományi Társaságot Prof. Dr. Kis Benedek József ny. ezredes, a társaság Nemzetbiztonsági Szakosztályának elnöke, a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségét Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, a Szövetség Tanácsadó Testületének elnöke, a Békefenntartók Bajtársi Egyesületét Varró Ferenc ny. ezredes, elnök képviselte.

Szaszák János vezérőrnagy a KNBSZ vezetése nevében köszöntötte a megjelenteket. Méltatta az Egyesület színvonalas tevékenységét és a Főigazgató Úr nevében elismeréseket adott át a Felderítők Társasága Egyesület szakmai tevékenységet segítő munkájában kiemelkedő teljesítményt nyújtó tagjainak.

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója a Felderítők Társasága Egyesület érdekében végzett munkája elismerésül, a Felderítők Napja alkalmából emléktárgyat adományozott Csepregi László ny. ezredesnek, elnökségi tagunknak, Pusztaházi István ny. ezredesnek és Gróf Béla ny. alezredesnek, tagtársainknak.

A rendezvényen szót kért Dr. Vida Csaba ezredes tagtársunk, aki a Felderítő Szemle felelős szerkesztői minőségében kérte a tagság segítő közreműködését a Szolgálat szakmai folyóiratának tartalommal történő megtöltéséhez. A rendezvény hivatalos része az elnök zárszavával ért véget.

Az ünnepi megemlékezés hivatalos részét követően ünnepi ebédre került sor, melynek étlapján szerepelt a hagyományos Márton-napi libaleves és libacomb is!

Az ebédet követően vidám hangulatú bajtársi, baráti beszélgetésekre került sor, melynek során tagjaink számos ötlettel járultak hozzá az Egyesület keretein belül végzendő munkánk még eredményesebbé tételéhez. Tanácsaitokat, javaslataitokat ez úton is köszönjük, és megvalósításukban az Elnökség számít cselekvő támogatásokra!

Az ünnepi beszédet és az ünnepségen készült képeket a következő oldalak tartalmazzák.

Ünnepi beszéd

Államtitkár Úr!

Vezérőrnagy Úr!

Elnök Úr!

Tisztelt Felderítő Kollégák!

Hölgyeim és Uraim!

November 11-ike a „Felderítők Napja”, a katonai felderítők fegyvernemi ünnepe. Ezen a napon emlékezünk meg Szent Mártonról, a felderítők védőszentjéről, de ezen a napon kerül adományozásra a Koncz Mártonról elnevezett szakmai díj is, amely a Rákóczi-szabadságharc legendás hírszerzőjének állít emléket. A fegyvernemi nappal tisztelettel emlékezünk azon hős felderítőkre, akik történelmünk korábbi, vagy legújabb kori időszakában életüket áldozták

hazájukért. Emellett, köszöntjük azokat a felderítő bajtársakat, akik e fontos és különleges szakterületen teljesítettek, vagy teljesítenek ma is felelős szolgálatot a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és elődszervezetei, vagy a Magyar Honvédség állományában. Itt kell megjegyezzem, hogy kerek évfordulót ünneplünk, mert a felderítők 1993-ban csatlakoztak a fegyvernemi napok rendszeréhez.

Tisztelt Ünneplők!

Márton, a felderítők későbbi védőszentje (Kr.u. 316.11.11–397.11.08.) a felső-pannoniai Sabariában (ma: Szombathely) született, hazánkban gyakorlatilag helyi szentként tisztelik. Apja római katonatiszt volt, aki jutalomból Itáliában kapott birtokot, a család így ott telepedett le. Gyermekként Ticinumban (ma Pavia) nevelkedett. 12 évesen úgy döntött, felveszi a kereszténységet, de pogány szülei ezt nem nézték jó szemmel; 15 évesen apja akaratára belépett a hadseregbe, fiatal kora miatt négy évig egy kiképző egységnél szolgált, majd 19 évesen lovas testőrtiszt lett. Legendája szerint egy téli este éppen kilépett Ambianensium (ma Amiens) kapuján, amikor egy sebekkel borított koldussal találkozott, akit rablók fosztottak ki és vertek meg. Saját köpenyét kardjával kettévágta, majd egyik felét az átfagyott koldus vállára borította. Később álmában megjelent neki Krisztus a koldusnak adott ruhadarabban. 339-ben, 22 évesen megkeresztelkedett. Ezután – mivel már csak az ég és föld Urának akart szolgálni – kilépett a hadseregből. Évekig remeteként élt, majd hamarosan tanítványok gyűltek köréje; a cellája körül bontakozott ki a ligugéi kolostor, majd 375-ben Tours közelében megalapította Marmoutier kolostorát is. 371-ben Tours püspökévé választották, ahol a nép atyjaként szerette őt, mert úgy élt közöttük, mint a legszegényebbek, és csak segíteni, békességet teremteni akart mindenütt. Az egész ország gyógyításairól, ördögűzéseiről és halottföltámasztásairól beszélt. 397. november 8-án hunyt el, temetését a Martirológium november 11-re teszi. A sírja Tours-ban ma is híres zarándokhely.

Ábrázolása: legendái alapján több ábrázolási módja is ismeretes, ezeken egyrészt katonaként éppen megosztja ruháját a koldussal, másrészt püspökként ábrázolják. Elterjedt attribútuma a liba, amely arra utal, hogy a püspöki méltóság elől bujkáló Márton a gágogó ludak leplezték le.

A néphit több szólásban a mai napig őrzi emlékét:

Aki Márton-napon libát nem eszik, egész éven át éhezik.

Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál.

Ha Márton napján a lúd jégre áll, karácsonykor sárba jár.”

A bornak Márton a bírája. (Szent Márton bora.)

Nem múlhat el a felderítők napi ünnepi megemlékezés, hogy ne beszéljünk a legendás felderítőről Koncz Mártonról, aki a Rákóczi szabadságharc idején, gróf Bercsényi Miklósnak, a kuruc seregek főgenerálisának vitte a katonai csapatmozgásokról szóló híreket és információkat. Itt már csak a legfontosabb tényekre szorítkozok, mert különben kifutok az időből. Koncz Márton, az egyszerű vizimolnár, önzetlenül, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, tiszta hazaszeretettől vezérelve szolgálta a függetlenség ügyét.

Éles látását és józan ítélőképességét jól példázza, hogy a nagyszombati csata előtt felhívta a fejedelem figyelmét a német zsoldosok átállási szándékának veszélyére, de ezt a tanácsát a fejedelem figyelmen kívül hagyta. A bekövetkezett hadi események Koncz Mártont igazolták...

1705 augusztus hó első napjaiban Koncz Mártont is elérte a végzet, Bruck környékén végzett egyik felderítő útján a császári seregek fogságába esett, felismerték, Pozsonyba szállították, és haditörvényszék elé állították. Amikor ez Bercsényi tudomására jutott, mindent megtett hű embere kiszabadítására. Közbenjárása nem vezetett eredményre és felségárulás vádjával halálra ítélték és kivégezték.

Korábbi ünnepi beszédekben több kiemelkedő felderítő került említésre, ez adta az ötletet, hogy korábbi szakterületemhez kötődő három jelentős felderítőt én is felidézzek:

1./ Pokorny Hermann vezérezredes 1882-ben, egy morvaországi német családban született Kremsierben (csehül Kromeriz). Édesapja postamester volt, így már gyerekkorában érezhette a „távközlés” fontosságát. Későbbi katonai pályafutására az is hatással lehetett, hogy gyakran kirándultak a közeli hegyekben, ahol a gyerekek édesapjuktól megtanulták a térképen és terepen történő tájékozódás alapjait. Az elemi iskola után, 1882-ben kezdte meg tanulmányait a helyi Piarista Gimnáziumban. A latin, földrajz és természetrajz voltak kedvenc tantárgyai. Elmondása szerint nem volt kiváló tanuló, de az említett tárgyakat nagy szorgalommal tanulta. A gimnázium utolsó évében - iskolai kötelezettségein felül - szorgalmasan készült a hadapródiskola (Bécs) felvételi vizsgájára, ahol kiváló eredménnyel megfelelt és 1897-től ott folytatta tanulmányait.

1900-ban az iskola befejezése után, hadapródként megkezdte csapatszolgálatát a bécsi 1. Landwehr ezrednél. A következő évben megérkezett hadnagyi kinevezése. Az ezrednél főként az ide lebiztosított lengyel tartalékosok kiképzésével foglalkozott. Az anyanyelvi szintű cseh nyelv birtokában gyorsan megtanult lengyelül. 1903-ban főtiszti tanfolyamra vezényelték, majd rögtön utána felvételt nyert a Hadiiskolára (katonai akadémia). Itt 1906-ban végzett, soron kívül főhadnaggyá léptették elő és vezérkari tisztként a 43. Landwehr dandárnál (Graz) kapott beosztást. Munkája mellett elsajátította a bolgár nyelvet (1908). 1910 tavaszától a vezérkar továbbképzési osztályán (Instructionbüro des Generalstabs) folytatja pályafutását és vezérkari századossá léptetik elő. 1911-12-ben megtanul oroszul, a nyelvvizsgát 12 fő jelölt közül a legjobb eredménnyel teszi le. 1913-ban közel 10 hónapot töltött Oroszországban, főleg Moszkvában. Ez idő alatt tökéletesítette nyelvtudását, és természetesen itt is nyitott szemmel járt... Saját szabadsága terhére 1914 áprilisában újra Oroszországba látogatott, értékes tapasztalatokat, információkat szerzett „anélkül, hogy kémkedne”.

1914 augusztusában kitört a háború, Pokorny a hónap közepén a hadsereg-főparancsnokság különvonatával érkezett Przemyslbe. A hadművelési osztályon kapott beosztást, feladata az ellenség helyzetének nyilvántartása volt. Pár hét elteltével a főparancsnokság rádióállomása által vett és felterjesztett orosz táviratok közül néhányat lefordított és azonnal látta, hogy ezek rendkívül értékes információkat tartalmaznak. Conrad tábornagy, vezérkari főnök minden más feladat alól mentesítette és utasította, hogy kizárólag a vett orosz anyagok fordításával, desifráálásával és a teljes keleti arcvonalon a rádiófelderítés (Pokorny szóhasználatában „rádiólehallgatás”) szervezésével, irányításával foglalkozzon. Pokorny a főparancsnokság áttelepülése után (1914. szeptember közepe) is frontközelben maradt és folytatta a munkát. (Kezdetben egy, majd hamarosan négy lehallgató állomás állt rendelkezésére.) Kitűnő nyelvtudására és logikai készségére alapozva gyors sikereket ért el az orosz rejtjelkulcsok megfejtésében: 1914. szeptember 6. - 1916. március 1. között mintegy tízezer rejtjelzett táviratot fejtett meg.

2./ **Joseph John Rochefort fregattkapitány** nevét említem másodikként, aki az amerikai haditengerészet felderítő tisztje, rejtjelmegfejtője volt. Pearl-Harbourban települt csoportjával 1942-ben feltörte és megfejtette a japán flotta rejtjelzési rendszerét és felderítette a Midway-szigeteki amerikai légi bázis elleni támadási szándékát és előkészületeit, amivel jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a túlerőben lévő japán flotta négy anyahajójának megsemmisítésével, az Amerikai Egyesült Államok számára kedvezőbbé váljanak az

erőviszonyok a Csendes-óceánon. Az esemény példaértékű bizonyíték volt arra, hogy a túlerő önmagában nem biztosíthatja a győzelmet, főként akkor, ha ahhoz az ellenfél lenézése, illetve a felderítés elhanyagolása párosul. A japánok ugyan körültekintő felderítést terveztek, azonban a végrehajtás során kiesett kapacitásait nem pótolták, és az emiatt felderítetlen ellenséget úgy kezelték, mintha az nem is lett volna ott.

3./ A neves felderítők között szólnom kell **Alan Mathison Turing** brit matematikusról (1912–1954), a modern számítógép-tudomány egyik atyjáról is. A második világháború alatt nagyon fontos résztvevője volt annak a Bletchley Park-i kódtörő csoportnak, amely a nácik hírhedt Enigmáját törte fel. Turing matematikai képességeivel segítette elő az Enigma kódjainak feltörését. Aktívan részt vett a „Bomba” fedőnevű gép fejlesztésében is, aminek segítségével az Enigma üzeneteinek kulcsát keresték meg (a kulcs segítségével az aznapi Enigma üzeneteket tudták megfejteni). Ezek az elektromechanikai eszközök, az úgynevezett „Enigma-gépek”, képesek voltak nagy sebességgel ellenőrizni az Enigma-rotorok különféle beállításait, így kizárva a lehetséges beállítások nagy részét. Ebből adódóan „csak” a maradékot kellett manuálisan ellenőrizni. Így általában 3–6 órával az éjféle kódváltás után el tudták olvasni a német Enigma-üzeneteket. Az Enigma kódjainak megfejtése döntő jelentőségű volt a németek legyőzésében. Egyes becslések szerint, Turing munkája Európában mintegy két évvel rövidítette le a második világháborút!

E három kiváló képességű felderítő mellett nélkülözhetetlen szerepe volt azoknak az adatszerzőknek (rádiófelderítő kezelőknek, „távírárszoknak”), akik tízezerszám rögzítették az ellenség rádióközleményeit. Ezekből lehetett kinyerni a háború menetét meghatározó módon befolyásoló információkat.

Röviden a mi generációnkról is meg szeretnék osztani néhány gondolatot. Elsősorban a rendszerváltás utáni időszakra gondolok, amikor a hidegháború lezárultával gyorsan kellett alkalmazkodni a kialakult helyzethez. A rendszer átalakításával párhuzamosan folyamatosan jelentenünk kellett a délszláv válság eseményeiről. Az élet bizonyította, hogy ez elég jól sikerült, ezért komoly fejlesztési lehetőségeket kapott minden szakterület. (Elsősorban a hadászati tagozat.) Az akkori helyzetet nyugodtan hasonlíthatjuk a maihoz, hiszen az orosz-ukrán háború hasonlóan komoly kihívást jelent utódaink számára, egyben persze ez jó lehetőség képességeik bizonyítására is.

Most szívem szerint több kiváló kollégát név szerint is megemlítenék, de idő hiányában csak Kajári Ferenc altábornagy urat urat nevesítem, aki felderítő tisztként jutott el a KFOR parancsnoki posztjáig, melyet egy éven át töltött be. Ottani szolgálatát 2022.10.10-én fejezte be és jelenleg a Honvéd Vezérkar főnök helyettese. Mi felderítők méltán lehetünk büszkék rá!

Tisztelt Ünneplők!

Felderítési szempontból, általánosságban a jelenlegi helyzetről megállapítható, hogy az utóbbi 20-30 évben a bennünket körülvevő világ egyre veszélyesebb, agresszívebb, bizonytalanabb és kiszámíthatatlanabb lett. Szaporodó válságok, új kihívások és fenyegetések jelentkeznek, amelyekre megfelelő válaszokat, megoldásokat kell(ene) adniuk az állami és a nemzetközi szervezeteknek, köztük a hírszerző közösségeknek is a biztonság garantálása érdekében. Ilyenek (a teljesség igénye nélkül):

- háborúk: helyi, polgár, hibrid, elektronikai, számítástechnikai, stb.
- terrorizmus, proliferáció, stb.
- válságok: migrációs, gazdasági, pénzügyi, stb.
- szervezett bűnözés (maffia jellegű szerveződés, emberrablás, zsarolás, hazardjáték, pénzmosás, gyilkosság, közigazgatásba történő beépülés, csempészet, kábítószer kereskedelem, szervkereskedelem, stb.)
- műveletek: harmadik (hamis) zászlós, befolyásolási (aktív intézkedések), béketeremtő és fenntartó, stb.

Ezeknek – és a többi fel nem sorolt, ma még nehezen prognosztizálható – kihívásoknak megfelelni, a fenyegetéseket elhárítani csak jól kiválasztott, célirányosan, elméletileg és szakmailag kiképzett, felkészített személyi állománnyal, felderítőkkal lehet.

A mai napon, a Felderítők Napján tisztelegjünk és hajtsunk fejet mindazon elhunyt magyar felderítők előtt, akik tisztességgel és becsülettel szolgálták a felderítést, védték Magyarország függetlenségét, biztonságát. A jelen és a jövő felderítőinek pedig kívánok sok erőt, egészséget, felderítő és katonasikereket.

Budapest, 2023.11.11.

Gyenes István ny. dandártábornok

Képek

